

Oponentský posudek na diplomovou práci Petra Bally *Národní radikalismus v Maďarsku – strana Jobbik*

Petr Balla si zvolil perfektní téma. Strana Jobbik je nesmírně zajímavým politickým fenoménem, který rozhodně stojí za to zkoumat. Vzhledem ke skutečnosti, že autor čte maďarsky a tedy využívá maďarské zdroje, má v sobě obrovský potenciál a na jeho práci jsem se proto velmi těšil. Hned v úvodu však musím konstatovat, že v řadě aspektů zůstal onen potenciál využit jen částečně či snad dokonce vůbec ne.

Předložená diplomová práce je výborně strukturována. Autor se nejprve snaží teoreticky vymezit problematiku politického extremismu a radikalismu. Následně se věnuje historickým kořenům soudobého maďarského radikalismu. V další části popisuje jakousi pomyslnou „předchůdkyni“ Jobbiku Stranu maďarské spravedlnosti a života. Nejvíce prostoru pak věnuje samotnému Jobbiku, kdy nejprve čtenáři přibližuje vznik a vývoj této strany a následně si všímá jejího programu, lídrů a vybraných organizačních aspektů. V poslední kapitole se pokouší o aplikaci teorie extremismu na stranu Jobbik. Jak již bylo naznačeno výše, taková struktura diplomové práce je přísně systematická a přehledná a nemůže vyvolat žádné pochybnosti.

Při bližším pohledu na práci však vyvstane několik základních nedostatků. Za prvé je to kvalitativní nevyváženost jednotlivých částí. Za druhé je to povaha textu. Za třetí je to metoda výzkumu. Za čtvrté je to problematičké spojení teorie s praxí.

Ad 1) Práce trpí propastným rozdílem v kvalitě teoretické kapitoly a kapitol věnovaných maďarské politické praxi. Zatímco „praktické“ kapitoly jsou na relativně vysoké úrovni (spokojíme-li se s jejich čistě deskriptivním charakterem), kapitola teoretická svědčí o autorově slabé orientaci v příslušných teoretických východiscích. Autor zaměňuje extrémnost a extremismus a dochází tak k chybnému ztotožnění extrémnosti s antisystémovostí (str. 8-9). Všechny tyto tři pojmy přitom mají v politické teorii své odlišné významy. Pravděpodobnou příčinou je skutečnost, že autor nezná relevantní teoretickou literaturu. Proto čerpá hlavně z příruček (viz definice fašismu na str. 10) a při definování extremismu se namísto odborné literatury uchýlil k metodice Ministerstva vnitra ČR (str. 9; přitom píše o maďarské straně). Dobré relevantní odborné literatury je přitom spousta, a to dokonce i u nás. Autor při zmínce o antisystémovosti zcela vynechal Giovanniho Sartoriho (ten existuje v českém překladu) a nezohlednil ani původní českou teoretickou specializovanou literaturu.

Ad 2) Hovořím-li o „povaze“ textu, pak mám na mysli jeho jazykovou a stylistickou úroveň. Text je plný nešikovných vyjádření a stylisticky nehezkých vět. Jednotlivé odstavce jsou často roztržité, text neplyne, věty na sebe moc nenavazují. Na mnoha místech je stylistika spojena se špatným užitím slov. Například na straně 18 je věta: „K demokracii [Horthyův režim; pozn. M.K.] měl sice daleko, ale mezi extremistickými hnutími se rozhodně zařadit nedá.“ Režim není hnutí a režim nemůže být extremistický (může být totalitní, autoritářský, hybridní apod., ale ne extremistický, protože takto lze v politické teorii charakterizovat politické aktéry nebo politické chování, ale ne celé režimy).

Ad 3) Z metodologického hlediska je problematičká autorova tendence přeceňovat vnější znaky při charakterizování zkoumaných jevů. To je obzvláště velký problém v případě analýzy extrémních nebo extremistických nebo antisystémových politických

stran, protože ty mají vždy tendenci svoji pravou podstatu skrývat. Autor je vůči Jobbiku „smířlivý“, protože sleduje oficiální programy, veřejná vyjádření jeho představitelů apod. (str. 61-62). Dochází tedy k závěrům, že Jobbiku nevádí homosexuálové, akceptuje demokracii atd. Pro poznání skutečné podstaty antisystémové strany ale musíme mj. zohlednit vyjádření apod. určená dovnitř strany, svým členům a sympatizantům a spousty dalších „skrytých“ faktorů. Takové strany totiž vždy mají dvě tváře – oficiální (demokratickou) a skrytou (už méně demokratickou; u nás viz např. analýzy KSČM). Autor vymezuje Jobbik nikoliv tak, jak reálně vypadá, ale tak, jak Jobbik z taktických důvodů chce vypadat před veřejností, výměrem spravedlnosti a zahraničím.

Autor podobným způsobem charakterizuje nejen příslušné strany, ale také jiné věci. Na straně 16-17 popisuje politický systém Horthyho Maďarska na základě formálních znaků, a to tak, že sám Horthy byl podle něj jen slabým regentem, zatímco skutečnou moc měl předseda vlády. Maďarsko tohoto období je ale označováno jako Horthyho (ne premiérův) autoritářský režim. Jak to tedy je?

Ad 4) Problematické spojení teorie s praxí se projevuje v závěrečných autorových shrnutích, kdy vůbec neužívá v první kapitole „definované“ pojmy extrémnosti, extremismu, antisystémovosti a pouze dochází k závěru, že Jobbik je radikální a populistická strana (str. 61). Jestli je extrémní, extremistická nebo antisystémová a proč, se nedozvíme. Konstatování radikality a populismu Jobbiku je ovšem banálním zjištěním. Kromě toho radikalita a populismus strany může mít různé formy v závislosti na vnějších okolnostech (kde se strana pohybuje, jaké jsou ostatní strany apod.).

Zkrátka, autor předložil diplomovou práci, jejíž silnou stránkou je popis faktografie (to by ale stačilo spíše u práce bakalářské), ale její teoretická a analytická stránka notně pokulhává a v některých oblastech autor dospěl kvůli teoretickým a metodologickým chybám k nesprávným závěrům. Nicméně si uvědomuji, že autor není politolog a nemohu po něm chtít teoretickou politologickou analýzu. Zohledním-li tedy autorovu znalost původní literatury a schopnost deskriptivně pojednat o příslušné faktografii, pak lze jeho práci ještě akceptovat. Doporučuji ji proto k obhajobě, ale navrhuji hodnotit ji nanejvýš stupněm dobře.

V Praze dne 4.6.2010

doc. PhDr. Michal Kubát, PhD.
Institut mezinárodních studií FSV UK
U Kříže 8, 158 00 Praha 5